

REUNIREA BASARABIEI CU ROMÂNIA

La 27 martie 1918, după amiază, Sfatul Țării întrunit la Chișinău în ședință solemnă a votat unirea Basarabiei cu România. În numele poporului Basarabiei, Sfatul Țării declară: Republica Democratică Moldovenească (Basarabia), în hotarele ei dintre Prut, Nistru, Marea Neagră și vechile granițe cu Austria, ruptă de Rusia acum mai bine de o sută de ani din trupul vechii Moldove, în puterea dreptului istoric și al dreptului de neam, pe baza principiului că noroadele singure să-și hotărască soarta lor, de azi înainte și pentru totdeauna se unește cu mama sa, România.

Să amintim evenimentele printr-o retrospectivă istorică. Conform testamentului real sau falsificat al lui Petru cel Mare (1696-1725) obiectivul principal al politicii rusești în sud era stăpânirea Strâmtorilor și a Constantinopolului, întrucât Rusia cu veleități de putere universală se considera urmașa Romei și a Bizanțului, sub denumirea de A Treia Romă. Pentru realizarea dezideratului a urmat o politică de cuceriri etapă cu etapă, în detrimentul Imperiului Otoman.

În aprilie 1711 a fost încheiat un tratat de alianță între Moldova lui Dimitrie Cantemir și Rusia lui Petru în care, în articolul al XI-lea erau precizate granițele Moldovei: între râul Nistru, Camenița, Bender, cu tot ținutul Bugeacului, Dunărea, hotarele Țării Muntenești și ale Transilvaniei și marginile Poloniei, după hotărnicirea făcută cu acele țări. Interesele urmașilor lui Petru nu se împiedicau de o semnătură a acestuia. Cabinetul de la Sankt Peterburg considera că cei doi „ochi” ai Rusiei sunt Marea Neagră și Marea Baltică, și Rusia trebuia musai să stăpânească Moldova și Țara Românească. Ecaterina a II-a (1762-1796) intenționa crearea unui stat al Daciei, un tampon între Habsburgi și Romanovi, al cărui rege urma să fie favoritul său Patiomkin (Potemkin). Țarina repeta: „Tam na Dnestre naș sabog bâti!” (Aici, la Nistru trebuie să fie ciubota noastră!). Nepotul său, paricidul Alexandru I (1801-1825) primea în 1803 memoriul lui Voronțov (ministrul de Externe) în care se propunea ocuparea militară preventivă a Principatelor dunărene, pentru a le „apăra” de contaminarea ideilor Revoluției franceze. Peste 101 ani, semnătura lui Petru nu mai avea valoare. În urma războiului ruso-otoman din 1806-1812, prin rușinoasa pace de la București de la 16/28 mai 1812, cea mai mare parte a Moldovei, cuprinsă între Nistru și Prut, a fost cedată Rusiei de către otomani, care făceau cadou dușmanilor seculari un teritoriu care nu le aparținea. Intră în stăpânire țaristă o suprafață de 45.630 km² (mai mult cu 7.500 km² decât Moldova de la vest de Prut), cetățile Hotin, Soroca, Orhei, Tighina, Cetatea Albă, Chilia, Ismail, Reni, 17 târguri, 685 sate, 482.630 de suflete, marea majoritate Români. Administrația rusească a păstrat vechea organizare preluată de la Domnii Moldovei. Noua provincie Bessarabskaia Oblasti - Provincia Basarabească (pentru a nu fi acuzați că au răpit cea mai mare parte a Moldovei, rușii au folosit cuvântul Basarabia care desemna sud-estul Moldovei istorice, numită cândva Bugeac) era împărțită în 12 ținuturi (districte), divizate la rândul lor în ocoale sau plase. Din 1813 era denumită Regiunea Basarabia, în 1873 Gubernia Basarabia, 1918-1940 - unită cu România, din 1940 Republica Socialistă Sovietică Moldovenească, din 1944 din nou RSSM, din 1991 - Republica Moldova.

Administrația rusă a favorizat imigrări masive de populații străine: ucrainenii, rușii, evreii, germanii, bulgarii, găgăuzii, armenii, grecii, cazacii de pe Don etc. Moldovenilor li se repartiza câte 12 deseatine

de familie (o deseatină - 1,1 ha), iar alogenilor câte 60 de deseatine (de 5 ori mai mult). Deznaționalizarea s-a manifestat prin transmigrarea grupurilor compacte de moldoveni în zonele extreme ale imperiului țarist. Străinii aveau câștig de cauză în fața autohtonilor în orice speță judiciară. Școlile românești au fost desființate. Limba Română era considerată prea săracă. Moldovenii nu pot accede la funcții decât cunoscând limba rusă întrucât Limba Română este înapoiată și din clasa a III-a trebuie neapărat să învețe rusește. În schimb Românii trebuiau obligatoriu să devină carne de tun în armata țaristă (în războiul ruso-japonez din 1905, în înfrângerea rușilor la Mukden, au pierit în armata rusă 14.000 de moldoveni, jumătate din câți pleaseră).

După un secol de stăpânire rusească, Basarabia era populată de țărani moldoveni, fără școli naționale, fără instruire și educație națională, ignoranți, religioși, creduli care adoptau cu ușurință orice credință nouă sau idee care-i făcea să sperie. Dveniseră nepăsători, placizi, inerti. 1917. Are loc Revoluția rusă, în timpul Marelui Război izbucnit cu trei ani înainte. Lenin, înainte de a lua puterea, declară recunoașterea popoarelor componente ale imperiului, dreptul la autodeterminare, chiar până la crearea unor state naționale independente de Rusia. Dar una-i vorba, alta-i fapta!

În Basarabia, moldovenii formaseră în 1905 o „sățietate”, care până în 1917 reușise să traducă statutul său în limba rusă și să traducă în Limba Română imnul imperial. În rest, dormise din primul ceas al înființării. În 1917, un grup de intelectuali, patrioți moldoveni reuniți în jurul redactorului ziarului „Cuvânt Moldovenesc” din Chișinău, Pantelimon Halippa, au hotărât să înființeze o nouă structură care să susțină cauza românească. După patru zile de discuții sterile și contradictorii, s-au adresat lui Onisifor Ghibu (patriotul ardelean care editase în 1917 revista „Școala Moldovenească”) să-i organizeze. Între 15-18 martie 1917, s-a hotărât întemeierea Partidului Național Moldovenesc. A fost adoptat programul de 10 puncte: autonomia Basarabiei, Limba Română în școli de toate gradele, Mitropolie independentă cu arhierii și preoți moldoveni, serviciul militar în limba maternă, oprirea colonizărilor străinilor, moldovenii transnistrieni egali în drepturi cu basarabenii etc. La 5 aprilie 1917 este aleasă conducerea PNM: președinte Vasile Stroescu (boier cu reședința la Odesa), vicepreședinte Pavel Gore, secretar general Pantelimon Halippa. Programul partidului a fost discutat și analizat în grupe de inițiativă și în dezbateri publice în colective profesionale și sociale.

Au fost înființate comisii pentru relații cu congrese profesionale și cu zemstvele (rus. zemstvo - adunare sau consiliu local, teritorial) ținutale, orășenești, guberniale și cu Guvernul provizoriu din Petrograd.

În aprilie-mai 1917 s-au desfășurat congresele cooperabilor, învățătorilor, preoților, studenților, țăranilor, soldaților. La unele congrese au fost contradicții și nemulțumiri. Aprilie: Congresul învățătorilor din Basarabia. Moldovenii sunt majoritari, dar străinii pretind că sunt înapoiți. Replica: „N-am avut școli în limba noastră. În lume, peste tot sunt școli în limba norodului. Grecii, jidanii și nemții din Basarabia au școli în limba lor. Cândva am avut și noi, moldovenii, dar vechea stăpânire le-a închis și a făcut în locul lor școli rusești”. Mai. Congresul învățătorilor moldoveni. Deschis cu serviciu religios în Limba Română oficiat de Gurie Grosu. „Școala moldovenească” scria că pentru prima oară s-a slujit și cântat în limba poporului. Pavel Gore s-a adresat participanților cu „Frați Români!”. Vociferări: „Noi suntem Moldoveni, nu Români”. Preotul de la seminarul din Chișinău, Alexei Mateevici (care a scris superba poezie Limba noastră): „Suntem moldoveni, dar facem parte din marele trup al Românilor. Cei din Bucovina, Transilvania, Macedonia își zic Români, strănepoți ai Romanilor, frați cu italienii, francezii, spaniolii, portughezii. Așa trebuie să facem și noi”. Toamna, 1917. Rusia se descompune, anarhia cuprinde țara. La 20 octombrie, la Chișinău începe congresul ostașilor la care participă circa 900 delegați reprezentând 300.000 soldați de pe toate fronturile și din toate armatele rusești. Este proclamată autonomia Basarabiei și este înființat Sfatul Țării (195 deputați, din care 150 de moldoveni și 45 dintre minorități). Câteva zile mai târziu, la 25 octombrie, începe insurecția la Petrograd și este asediat Palatul de Iarnă. Guvernul provizoriu este înlăturat. Naționalitățile devin active și încep să pretindă drepturi. Parlamentul Basarabiei, Sfatul Țării își desfășoară lucrările între 21 noiembrie și 2 decembrie 1917. Se oficiază un Te Deum în Limba Română. Se sfințește drapelul regimentului moldovenesc, se cântă „Deșteaptă-te Române!”

și „Pe-al nostru steag e scris Unire”. Ion Inculeț este ales președinte al Sfatului Țării. Participă Petre Erhan, Pantelimon Halippa, Ion Pelimon, Onisifor Ghibu, arhimandritul Gurie Grosu, Ion Buzdugan.

Numărul deputaților este de 150, marea majoritate o formează moldovenii. La 2 decembrie este adoptată rezoluția prin care este proclamată Republica Democratică Moldovenească (Basarabia), parte componentă a Republicii Federative Democratice Ruse (care nu exista nici de jure nici de facto). Remarcabil este faptul că în RDM erau incluse teritoriile moldovenilor din Transnistria. Sfatul Țării era Parlamentul, iar Guvernul avea să fie Consiliul Directorilor Generali. Acesta a fost constituit câteva zile mai târziu, președinte Pantelimon Erhan. Declarația a fost salutată cu bucurie de moldovenii din dreapta Prutului. Guvernul bolșevic din Petrograd, acum la putere, nu mai agreează ideea autodeterminării popoarelor din Rusia chiar până la despărțire, tensionează relațiile diplomatice cu România și confiscă tezaurul român depozitat la Kremlin pentru „a-l conserva și remite în mâinile poporului român”, declarație din 1917, nerespectată nici până în 2018. Mai mult, pe 31 ianuarie 1917, diplomatul român Constantin Diamandy împreună cu personalul legației române din Petrograd sunt arestați și depuși în fortăreața Petropavlovsk. După două, trei zile sunt eliberați în urma protestului energetic al șefilor reprezentanțelor diplomatice străine din Rusia. Basarabia era terorizată de grupuscule ale dezertorilor ruși care provocau mari neajunsuri populației: furturi, tâlhării, devastări, omoruri. Organizații militare și paramilitare rusești devin tot mai active și violente. Otdel, formație militară bolșevică, autoproclamată guvern al Basarabiei, stipendiată de la Petrograd, atacă oștași români din țară (guvernul era la Iași, la București era ocupația germană) și voluntari transilvăneni, îiucid sau îi iau prizonieri. RUMCEROD (Rumânskii Cernomorețkii Odessa) a elaborat un plan de atac asupra conducerii României de la Iași, asasinarea suveranilor sau capturarea lor, ocuparea teritoriului românesc, instituirea republicii și declararea ei ca noua gubernie bolșevică. Consiliul Directorilor Generali (guvernul Basarabiei) cere ajutor României prin numeroase apeluri. În 10 ianuarie 1918, generalul Ernest Broșteanu intră în Basarabia cu diviziile 11 și 13 infanterie și 1 și 2 cavalerie. Proclamația Armatei Române afirmă neamestecul în treburile interne, și restabilirea ordinii și liniștei în Basarabia. Ca replică, guvernul bolșevic, după un ultimatum, rupe relațiile diplomatice cu România.

La 24 ianuarie (zi simbol a Unității Românilor) 1918, Sfatul Țării, în ședință solemnă la Chișinău, votează în unanimitate independența Republicii Democratice Moldovenești. Consiliul Directorilor Generali era desființat, iar puterea executivă este asigurată de Consiliul de Miniștri condus de Daniel Ciugureanu.

Peste trei zile este semnat Tratatul de pace între Tripla Alianță și Ucraina la Brest Litovsk (primul tratat de la 27 ianuarie cu Ucraina; al doilea Tratat de pace, tot la Brest Litovsk, la 18 februarie, între Tripla Alianță și Rusia). La 26 noiembrie 1917 se încheiasse la Focșani armistițiul între România și Puterile Centrale. În ianuarie 1918, România este somată să accelereze încheierea păcii (care avea să fie semnată la 24 aprilie la București). În noile condiții create, după pacea separată, Ucraina trimite Puterilor Centrale o notă în care solicită participarea la conferința de pace de la București, întrucât: „Basarabia, din punct de vedere etnografic, economic și politic, formează o unitate indivizibilă cu teritoriul Ucrainei”. Ucraina va include delegați basarabeni în cadrul delegației ucrainene la tratativele de pace cu România ale Puterilor Centrale.

România a refuzat participarea Ucrainei la negocierile de pace, poziție susținută de Germania.

Ion I. C. Brătianu, care promovase intrarea României în război, renunță la putere ca să nu suporte rușinea de a semna tratatul de pace catastrofal și demisionează la 26 ianuarie (guvernul I. I. C. Brătianu - Take Ionescu). Brătianu avea să revină pe cai mari să semneze tratatul de pace pentru România Mare. Guvernul Averescu rezistă o lună și sarcina de a plăti oalele sparte și-o asumă Alexandru Marghiloman, investit la 5 martie. Delegația basarabeană, Ion Inculeț, Daniel Ciugureanu și însoțitorii merg la Iași, unde propun regelui Ferdinand unirea în audiența acordată.

27 martie 1918. Ședința Sfatului Țării este deschisă de președintele Ion Inculeț care declară că va fi o ședință istorică pentru poporul nostru. Apoi Alexandru Marghiloman a făcut o analiză a momentului, condițiilor și aspirațiilor României și Basarabiei, după care Marghiloman și ceilalți reprezentanți ai Guvernului Român s-au retras pentru a nu influența continuarea ședinței și hotărârile ce vor fi luate. Secretarul Ion Buzdugan a citit în Limba Română declarația Blocului Moldovenesc de unire cu România, iar alt deputat a citit-o în limba rusă. Deputații ucraineni, ruși, bulgari, găgăuzi și alții au declarat că se vor abține de la vot. Polonezii și, mai târziu, germanii au votat pentru. Tot prin vot s-a hotărât votul deschis.

Rezultatul hotărârii de unire cu România: 86 pentru, 3 contra, 36 abțineri. Declarația se încheia: Trăiască Unirea Basarabiei cu România de-a pururea și totdeauna.

Pururea și totdeauna a rezistat puțin mai mult de 22 de ani. În iunie 1940, ultimatumul sovietic, acceptat de România, a provocat despărțirea Basarabiei de țara noastră. Trăiesc cu speranța și convingerea că în scurt timp mă voi bucura de unirea definitivă a României cu acea parte a țării numită acum Republica Moldova.

INDEPENDENȚA
ROMÂNĂ

VIOREL GH. SPETEANU

*Independența
prin Cultură*